

Inklusion og intervention i praksis

Baseret på succesfuldt projekt i 2 specialklasser

Med baggrund i et gennemført interventionsprojekt på Lindevangskolen, Frederiksberg, i 2011 har vi udviklet et koncept for intervention og inklusion på skoleområdet.

Vi tager udgangspunkt i, at når børn har det svært, må vi finde årsagerne i et bio-psyko-socialt perspektiv; Det vil sige, at vi både skal have fokus på børnenes biologiske/fysiologiske og følelsesmæssige tilstand samt deres relationelle forhold. Læs evt. mere om det teoretiske fundament sidst i dokumentet.

Når vi interesserer os i dybden for et barn, der har det svært, finder vi ofte flere af følgende årsager:

En fejlstimuleret sansemotorik, en manglende kropsfornemmelse, et svækket samsyn samt følelsesmæssige belastninger fra traumatiske oplevelser og/eller nære relationelle forhold, der ikke er optimalt støttende.

Med denne komplekse tilgang og forståelse følger naturligt en helhedsorienteret indsats.

Får barnet forståelse/kærlighed/omsorg/rummelighed/indlevelse/nærvær og sansemotorisk stimulering samt mulighed for følelsesbearbejdning via kreative processer, vil det udvikle sig. Barnet vil med den indsats producere flere antistresshormoner (eller velværehormoner) som dopamin, serotonin og oxytocin, og der vil skabes nye forbindelser i hjernen, som øger trivsel, udvikling og indlæring. Det bliver en positiv, udviklende spiral.

Målgruppe: Specialklasser + elever i andre klasser, som måtte have behov.

Konceptet

Bruttokonceptet, som er beskrevet i det følgende, kan tilpasses den enkelte skoles/SFOs behov og ønsker.

- **Indledende forældre-, lærer-, pædagogmøde.** Her informeres om indsatsen og om, at der skal påregnes arbejdsfri dage (fokus på udvikling, trivsel, inklusion)
- **Individuelle forældresamtaler** med det formål at sætte fokus på sammenhængen mellem børnenes udfordringer og deres historie samt livsvilkår og herudfra drøfte optimale betingelser for en både tryk og udviklende hverdag i kærlige og faste rammer. Forældrene bliver gjort bevidste om udviklingsmuligheder og børnenes neurologiske og følelsesmæssige tilstand og behov. Derigennem bliver forældrene ansporet til at tage ansvar for sansemotorisk stimulering, og de får en dybere forståelse for hvilke krav, deres børn kan leve op til. Vi tager udgangspunkt i forældrenes kompetencer og muligheder med henblik på at hjælpe børnene til øget udvikling og gøre børnenes/familiernes hverdag nemmere. Vi er meget opmærksomme på og nænsomme i forhold til spørgsmålet om skyldfølelse.
- **2-dages kursus for lærere + SFO-pædagoger.** Se kursuskoncept nedenfor
- **Forældremøde om sansemotorik, 3 timer:** Orientering om sansemotorisk stimulering
- **Lærer-/pædagogvejledning i rumindretning**
- **Individuelle sansemotoriske test gennemføres**
- **Sansemotorisk stimulering i hjem og skole**
Individuel opfølgning 1 x/måned i 5 måneder (for optimal effekt)
 Daglig sansemotorisk træning og synstræning med det formål at skabe nye forbindelser mellem hjernecellerne-/områderne og således optimere forudsætningerne for kognitiv udvikling og kropslig/mental ro. Dvs. bedre indlæring via bedre fungerende hukommelse og koncentrations-/ opmærksomhedsevne samt mindre impulsstyring. Desuden det følelsesmæssige aspekt, hvor børnene gennem styrkede relationer til især forældrene yderligere får optimeret den neurologiske udvikling.
- **5 dages drømmetema** i pågældende klasse (å 4 timer inkl. supervisionsmøde + forberedelse)
 Kreative processer kan hjælpe børn til at mindske indre smerte, højne selvværdet og opbygge indre styrke. Derved opnås også bedre evne for impulsstyring og selvbeherskelse.
- **3. og 4. kursusdag for lærere + SFO-pædagoger.** Se kursuskoncept nedenfor
- **Afsluttende forældre-, lærer-, pædagogmøde**

Eventuelt supplerende:

- **Supervision i hjemmene** (ved Rafael Centeret eller kommunens Familiecenter) med det formål at støtte forældrene i at anvende de pædagogiske og psykologiske metoder, der fremmer trygge, nære, støttende og udviklende relationer til børnene.
- **Evt. efterfølgende lærer-/pædagogsupervision** efter behov
- **Evt. efterfølgende sansemotorisk vejledning** efter behov

Kursuskoncept:

2-dages kursus med opfølgende enkeltdage for lærere + SFO-pædagoger. Max 22 deltagere pr. hold. Formålet med kurserne er at give lærere og pædagoger en grundig indføring i både det praktiske og det teoretiske fundament (side 5) samt at klæde dem på til at videreføre sansemotorisk stimulering og arbejdet med kreative processer således, at indsatsen sikres en kontinuerlig og varig effekt.

- **Dag 1: "Klar til læring"**

Ved forfatter og specialkonsulent Jonna Jepsen, motorikvejleder og afspændingspædagog Lene Knudsen og synstræningskonsulent Pia Schackinger Christensen

 - *"Inklusion kræver kompleksitet i forståelsen og helhed i indsatsen"*
 - *"Nærvær og stressmestring"*
Mindfulnessøvelser, som efterfølgende kan bruges til kursisterne selv og i klasserne/SFO'en
 - *"Sansemotorikkens betydning for indlæring"*
Mange praktiske øvelser og anvisning i stimulering af børnene
 - *Individuelle mapper til børnene etableres*
(observationer, SM-øvelser, beskrivelser, billeder)
 - *Observationsskemaer*
Plenumdialog om arbejdet med skemaerne. Udfyldes til kursusdag 3

- **Dag 2: "Kreative processer" og "Samarbejdsrelationer"**

ved psykoterapeut, MPF, og pædagog Birte Glud eller psykoterapeut, MPF, Lilla Monrad

 - *"Kreative processer"**
For opnåelse af styrke, selvindsigt og øget selvværd hos den enkelte elev. Der gives anvisninger på metoder til kreative processer i klasserne.
 - *"Samarbejdsrelationer"*
Oplæg, dialog og rollespil. Fokus på konsensus med barnet som hovedperson
 - *"Forventninger til forældrene"*
Oplæg, dialog

- **Dag 3 (efter 1½ md.): "Erfaringer fra praksis efter dag 1 + 2"**
 - Hvad har du erfaret siden sidst? Med udgangspunkt i observationsskema.
 - Der gives nye, konkrete stimuleringsprogrammer. Udemiljø inddrages.
 - Der gives vejledning i kreative processer
 - Observationsskema udfyldes til kursusdag 4

- **Dag 4 (efter 1½ md.): "Erfaringer fra praksis efter dag 3"**
 - Hvad har du erfaret siden sidst? Med udgangspunkt i observationsskema.
 - Der gives nye, konkrete stimuleringsprogrammer. Udemiljø inddrages.
 - Der gives vejledning i kreative processer

Der kan suppleres med opfølgende kursusdage efter behov.

*Psykologiske baggrunde for neuropsykiatriske dysfunktioner

- Spædbørn udsat for traumer tilegner sig den strategi, at de lukker af for omverdenen. Den kan de tage med sig gennem opvæksten. De tidligt oplevede traumer koder hjernen til at opfatte de fleste nye situationer som truende og farlige. Derved kæmper barnet konstant en ikke eksisterende kamp.
- Aggressiv og destruktiv adfærd kan være et udtryk for en stærk skræk for kontakt med mennesker pga. tidligt oplevede traumer. Det kan også skyldes frustration pga. overstimulering og mgl. behovsforståelse-/opfyldelse, lige som det kan have årsag i, at barnet tidligt har lært denne adfærd af sine nærmeste voksne.
- Børn, som ikke udviser meget empati eller interesse for andre, kan have haft en spædbarnsperiode, hvor deres behov ikke blev set og imødekommet – derfor opfatter de ikke andres behov. Det kan også skyldes, at de er så fyldt op med at 'overleve' i hverdagen, at de ikke har overskud til at se andres behov.

Tidsplan for et fuldt koncept: (6 x sansemotorik-/synskonsultation pr. barn)

Uge 1:	Teamet afholder indledende forældre-/lærer-/pædagogmøde
Uge 1:	Lærere/pædagoger får udleveret observationsskemaer for udfyldelse
Uge 1-2:	Der bookes tid til individuelle forældresamtaler Interval på 1-2 uger
Uge 3, dag 1:	Specialkonsulent afholder 2 individuelle forældresamtaler á to timer
Uge 3, dag 2:	Specialkonsulent afholder 2 individuelle forældresamtaler á to timer
Uge 3, dag 3:	Specialkonsulent afholder 2 individuelle forældresamtaler á to timer
Uge 3, dag 4:	Specialkonsulent afholder 2 individuelle forældresamtaler á to timer
Uge 4, dag 1:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent vejleder lærere og pædagoger i rumindretning
Uge 4, dag 1:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder forældremøde med intro til sansemotorik og der bookes tider til individuelle test Interval på 1 uge
Uge 5, dag 1:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent tester 4 børn
Uge 5, dag 2:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent tester 4 børn Interval på ca. 2 uger
Uge 7, dag 1:	Specialkonsulent, motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 1. kursusdag
Uge 7, dag 2:	Pædagogisk terapeut afholder 2. kursusdag
Uge 8, dag 1:	Pædagogisk terapeut gennemfører drømmetema
Uge 8, dag 2:	Pædagogisk terapeut gennemfører drømmetema
Uge 8, dag 3:	Pædagogisk terapeut gennemfører drømmetema
Uge 8, dag 4:	Pædagogisk terapeut gennemfører drømmetema
Uge 8, dag 5:	Pædagogisk terapeut gennemfører drømmetema Interval på ca. 1 uge
Uge 10, dag 1:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 opfølgende SM-konsultationer
Uge 10, dag 2:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 opfølgende SM-konsultationer Interval på ca. 4 uger
Uge 14, dag 1:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 opfølgende SM-konsultationer
Uge 14, dag 2:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 opfølgende SM-konsultationer ca. 9 uger fra kursusdag 1/2
Uge 15:	Hele teamet (4 personer) afholder opfølgende kursus (dag 3) Interval på ca. 3 uger
Uge 18, dag 1:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 opfølgende SM-konsultationer
Uge 18, dag 2:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 opfølgende SM-konsultationer Interval på ca. 4 uger
Uge 22, dag 1:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 opfølgende SM-konsultationer
Uge 22, dag 2:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 opfølgende SM-konsultationer Interval på ca. 1 uge
Uge 23:	Hele teamet (4 personer) afholder opfølgende kursus (dag 4) Interval på ca. 3 uger
Uge 26, dag 1:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 afsluttende SM-retest
Uge 26, dag 2:	Motorikvejleder og synstræningskonsulent afholder 4 afsluttende SM-retest
Uge 27:	Afsluttende forældre-, pædagog-, lærermøde
Uge 27:	Pædagogisk terapeut afslutter med børnene

Børn, der kommer i god trivsel og udvikling, må formodes at give gevinster og besparelser som:

- Øget forældreansvarsfølelse, inddragelse af forældreressourcer
- Færre skilsmisser; mindre kommunal støtte til eneforsørgere
- Inklusion: udslusning af elever til normalklasser
- Bedre trivsel = højere IQ/bedre indlæringspotentialer = mindre specialundervisning/færre møder
- Flere elever gennemfører skolegang/afgangsprøve
- Færre konflikter = mere tid til undervisning
- Færre elever i specialklasser/-SFO
- Færre faglige mødetimer og psykologtimer generelt
- Flere unge i uddannelse i stedet for på kontanthjælp

Priser for en gruppe på 8 børn svarende til 1 specialklasse:

Forældreinformation og -vejledning		
Samlet forældreintro, 3 timer	kr.	4.500,-
Individuelle forældresamtaler og -supervisioner	kr.	14.400,-
Rapportskrivning, forældresamtaler	kr.	7.200,-
Afsluttende forældremøde	kr.	4.500,-
I alt:	kr.	30.600,-

Kursus for lærere og SFO-pædagoger		
4 dages kursus for op til 20 deltagere	kr.	56.000,-
I alt:	kr.	56.000,-

Sansemotorisk test og stimulering ved motorikvejleder og synstræningskonsulent			
Forældreintro til sansemotorik	3,0 timer	kr.	5.400,-
Sansemotoriske test (individuel)	2,0 timer/barn – 2 fagpersoner	kr.	19.200,-
Materialer til synstræning		kr.	500,-
Lærervejledning i rumindretning	2,0 timer – 2 fagpersoner	kr.	2.400,-
Sansemotorisk konsultation (individuel), 1. måned	0,5 time/barn á 600,-	kr.	4.800,-
Sansemotorisk konsultation (individuel), 2. måned	0,5 time/barn á 600,-	kr.	4.800,-
Sansemotorisk konsultation (individuel), 3. måned	0,5 time/barn á 600,-	kr.	4.800,-
Sansemotorisk konsultation (individuel), 4. måned	0,5 time/barn á 600,-	kr.	4.800,-
Sansemotorisk retest (individuel), 5. måned	1,0 time/barn á 600,-	kr.	9.600,-
I alt:		kr.	56.300,-

Kreative processer - drømmetema			
Drømmetema i klassen			
(inkl. supervisionsmøde samt for- og efterbearbejdning)	5 dage á 4 timer	kr.	20.000,-
Materialer til drømmetema		kr.	3.200,-
I alt:		kr.	23.200,-

Koordinering af den samlede indsats			
Løbende koordinering		kr.	18.000,-
I alt:		kr.	18.000,-

Total:		kr.	184.100,-
---------------	--	-----	------------------

Evt. supervision i hjemmene á 2 timer pr. familie (2.500,- pr gang inkl. rapportering) kr. 20.000,-

Kurserne afholdes på skolen, og skolen afholder udgifter til kursusforplejning. Underviseres og konsulenters transport- og evt. logiudgifter dækkes af skolen. Der kan suppleres med opfølgende kursusdage.

Skolen kan søge midler i kommune, region, Ministeriet for Børn og Undervisning, Lærereforeningen eller fonde. Konceptet kan tilpasses individuelt, men vi anbefaler fuld indsats for opnåelse af optimal effekt.

Teoretisk fundament

Den vigtigste forudsætning for inklusion er, at man arbejder i det relationelle felt, hvilket fordrer, at elever, lærere, pædagoger og andre aktører er relationskompetente.

Relationskompetence indebærer, at man udvikler evnen til først at kunne mærke sig selv, derpå at kunne regulere sig selv og i sidste ende at mestre *mentalisering*.

Begrebet *mentalisering* er opstået gennem en sammenfatning af tilknytningsteori, udviklingspsykologi og selvpsykologi, og det stammer bl.a. fra den engelske psykolog Peter Fonagy. Han beskriver evnen til at kunne se den anden indefra samtidig med, at man ser sig selv udefra, altså at kunne reflektere over egne og andres tanker, følelser og intentioner.

Evnen til mentalisering er en forudsætning for selvindsigt, empati, og socialt samspil.

Folkeskolen af i dag bygger i høj grad på et kognitivt læringsparadigme, hvor forudsætningen for at honorere kravene er, at man kan tilegne sig og anvende kognitivt baserede færdigheder.

Mange af de børn, der i dag har svært ved at passe ind i normalskolens rammer, har ikke nødvendigvis svært ved at opfylde disse krav, men udfordrer alligevel fordi de ikke kan begå sig socialt og emotionelt. Nogle af børnene får svært ved at opfylde kravene, *fordi* de har psykosociale udfordringer.

Mange af disse børn bliver kategoriseret som børn med adfærds- og udviklingsforstyrrelser (f.eks. diagnosen ADHD). For at skabe en inkluderende skole må vi arbejde i det relationelle felt; vi må understøtte elevernes udvikling på det sansemotoriske og følelsesmæssige område og arbejde med elevernes omgivelser.

Når vi ser på, hvordan vi som samfund i forvejen har bygget skolen op i at understøtte børns udvikling – eksempelvis læseudvikling – så har vi en integreret forståelse af, at læseudviklingen udvikles hierarkisk. Det vil sige at bestemte færdigheder udvikles før andre (lydgenkendelse kommer før ordafkodning).

På samme måde som læseudviklingen udvikles mentaliseringskapaciteten hierarkisk ved, at man først udvikler sit sansemotoriske apparat, herefter den emotionelle kapacitet og til sidst de kognitive kompetencer. Når disse tre fungerer i samspil, er der tale om, at barnet mestrer mentalisering.

Meget forsimplet er hjernen altså hierarkisk opbygget således, at det tænkende (præfrontale cortex) bygger på det følende (det limbiske system), der bygger oven på det sansende (nervesystemet).

Børn med reguleringsvanskeligheder og adfærdsproblematikker er altså sansemotorisk fejlstimuleret og er tillige følelsesmæssigt belastede. Så når vi skal tilrettelægge indsatser, der kan understøtte børns udvikling ind i det inkluderende fællesskab, må vi tage udgangspunkt i en bred teoretisk forståelse af børns generelle udvikling og derudfra planlægge og gennemføre en opbyggende helhedsindsats.

Kontakt:

Leder og specialkonsulent Jonna Jepsen

Rafael Centeret

Fiskervænget 19

4390 Vipperød

Tlf.: 7020 1509

Mail: post@rafaelcenteret.dk

www.rafaelcenteret.dk